

МУЗИЧНО-ВИКОНАВСЬКА МАЙСТЕРНІСТЬ ЯК ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

В теорії естетики і музикознавства виконавська діяльність постає як динамічна система, складовими якої є композиторська творчість, творчість інтерпретатора та слухацька «співтворчість». Аналіз наукової літератури виявив наявність різноманітних підходів до визначення сутності виконавського мистецтва та його окремих характеристик. Досліджуваній проблемі присвячені наукові праці М.С.Кагана, Є.Г.Гуренка, О.А.Бодіної, Н.П.Корихалової, Ю.В.Капустіна.

Формування виконавської майстерності – складний багатогранний процес, розвиток якого висуває необхідність постановки в центр дослідницької уваги поняття «майстерність», що складає ядро, систематизуючу основу виконавської діяльності та виступає вихідною передумовою джерела формування виконавця. Майстерність уподібнюється з вправністю, мистецтвом, ознакою яких є досконала творча обізнаність індивідуума про предмет діяльності, що характеризується неповторністю, індивідуальністю, унікальністю уміння майстра, оригінальністю вирішення творчих завдань. Майстерність набувається виконавцем в процесі діяльності, виступає як властивість до суб'єктивного усвідомлення образу об'єктивної дійсності, що зумовлює творче перетворення установлених стереотипів. Завдяки цьому феномен майстерності виявляється не в імітуванні способів діяльності, а в творчому й оригінальному їх розвитку та створенні якісно нових. Майстерність виконавця вдосконалюється в процесі музично-професійної підготовки, завдання якої полягає у виявленні творчих прагнень вихованця.

Відомі педагоги-музиканти минулого Б.В.Асаф'єв, А.Г.Рубінштейн, Г.Г.Нейгауз вбачали завдання виконавської підготовки у розвитку *художності* як основи виконавської майстерності. Техніка в цьому випадку розцінювалась як засіб виконання музичного твору, зокрема: «...піаніст в звуках розкриває поетичний зміст музики. А для того, щоб зміст був виявлений, необхідна техніка» [3].

Проблема виконавської майстерності є особливо актуальною в музичній педагогіці, естетиці виконавського мистецтва. Одним з перших виконавську майстерність, як теорію формування, виокремив і конкретизував М.А.Давидов, на думку якого «виконавська майстерність є вільним володінням інструментом і являє емоційно яскраве, артистичне, співтворче, технічно досконале втілення музичного твору в реальному звучанні [2].

Розвиваючи існуючі положення стосовно виконавської майстерності та специфіки її формування в галузі фахової підготовки, сучасні науковці вважають, що виконавська майстерність – це характеристика високого рівня виконавської діяльності музиканта, що передбачає здатність до глибокого

осягнення змісту музики, виявлення власного ставлення до її художніх образів, технічно досконалого та артистичного втілення музичного твору в реальному звучанні. Виконавська майстерність, як результат справжньої творчості, передбачає уміння створити цікаву, неповторну, виключно індивідуальну інтерпретацію музичного твору.

В музикознавстві термін «інтерпретація» визначається як художнє тлумачення музичного твору в процесі його виконання, а саме ,як: активний творчий процес, в якому воля композитора повинна стати власною волею інтерпретатора (С.Є.Фейнберг); виконавська або авторська концепція стосовно таких виражальних засобів як темп, динаміка, артикуляція, фразування, акцентування (С.М.Мальцев); художнє тлумачення виконавцем авторської інформації, яке зумовлює діалектичну єдність об'єктивного і суб'єктивного, вираженого у вигляді особистісного ставлення до твору, що виконується (В.В.Белікова).

Безумовно, виконавська інтерпретація спирається на відповідні знання та аналітичні навички, але передбачає розвинену інтуїцію, художнє чуття. Таким чином, інтерпретація музики – це індивідуально-образне тлумачення виконавцем об'єктивної композиторської інтонації, що характеризується рисами ідеально-уявного бачення предмета трактування.

Ціннісною ознакою виконавської інтерпретації є художність. Вона, як інтегральне явище, є раціональною сутністю ознак, властивостей, характеристик і структурних елементів, за допомогою яких музика виявляється як суспільна свідомість і мислення, як засіб пізнання і відображення дійсності, як художня форма і художній зміст, як художній процес і художній образ, що викликає у слухачів образні уявлення, інтелектуальну реакцію, асоціативне мислення, уяву, фантазію, пробуджує почуття та емоції, естетичні переживання; несе конкретну образну інформацію, виступає об'єктом пізнання, приносить естетичну насолоду. *Художня інтерпретація* передбачає глибоке проникнення в зміст музичного твору, виявлення ціннісного ставлення до музики, відтворення набутого досвіду. Невід'ємною складовою виконавського досвіду є уміння, що зумовлюють здатність виконувати певні дії. Формування умінь художньої інтерпретації має наступні стадії: ознайомлення з музичним твором, усвідомлення його змісту; опанування драматургії твору; самостійне виконання музичної концепції.

Отже, *сутнісною характеристикою виконавської майстерності виступають художньо-інтерпретаційні уміння виконавця, що відображають рівень його образного сприймання, культури почуттів, естетичних ідеалів і смаку, творчих здібностей.* А основними компонентами структури виконавської майстерності є: емоційний (суб'єктивне сприйняття і реакція виконавця на музичний твір); нормативний (наявність необхідних мистецтвознавчих знань, здатність до відтворення та розкриття авторської концепції, жанрово-стилістичних та формоутворюючих ознак музичного твору); ціннісний (вміння узгодити музичну інтерпретацію твору з особистісними художньо-ціннісними орієнтаціями та уподобаннями); технічний (міра володіння виконавцем інструментальною технікою); публічно-

регулятивний (здатність виконавця до регуляції та коригування власного психічного стану в умовах сценічної діяльності, до збереження творчого самопочуття та художнього самовираження).

Таким чином, виконавська майстерність передбачає здатність музиканта до «одухотворення» музичного твору, наповнення його культурно-духовним та індивідуально-особистісним змістом. Відсутність емоційної зумовленості виконання веде до втрати ціннісного значення авторської програми, до беззмістовності художніх образів, власне, до руйнування яскравості та самобутності художньої інтерпретації. Аналіз сучасних наукових позицій показав, що формування виконавської майстерності є однією з вагомих проблем педагогіки мистецтва. Зокрема, врахування емоційно-естетичних чинників осягнення музичного мистецтва й опора на них є необхідною умовою впливу на формування особистості виконавця, суттєвою формою збагачення художньо-інтерпретаційних умінь музиканта.

Література

1. Гофман И. Ответы на вопросы о фортепианной игре. / И. Гофман. – М. : Гос. муз. изд-во, 1961. – С. 58,84.
2. Давыдов Н.А. Теоретические основы формирования исполнительского мастерства баяниста : Автореф. дис. ... д-ра искусствоведения: 17.00.02 / Н.А. Давыдов. – КГК – К., 1990. – С.29.
3. Нейгауз Г.Г. Об искусстве фортепианной игры: записки педагога. – 3-е изд. / Г.Г. Нейгауз. – М. : Музыка, 1987. – С.60.

УДК 373.3(477.87)"1920/1930 "

М.В.КОБАЛЬ

Карпатський інститут підприємництва Університету «Україна»

М.С. СИДОРЕНКО

Мукачівський державний університет

РОЗВИТОК ІДЕЙ ГУМАНІСТИЧНОЇ ПЕДАГОГІКИ В ПОЧАТКОВІЙ ОСВІТІ ЗАКАРПАТТЯ (20-30-ТІ РОКИ ХХ СТ.): ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Національна доктрина розвитку освіти України в ХХІ столітті та Державна комплексна програма „Вчитель” передбачають реформування шкільної освіти на принципах гуманізму.

Гуманізація освіти полягає в утвердженні людини як найвищої соціальної цінності, у найповнішому розкритті її здібностей і задоволенні різноманітних освітніх потреб, забезпеченні пріоритетності загальнолюдських цінностей, гармонії стосунків людини та навколишнього середовища.

Педагогічною наукою сьогодні ведеться пошук нових моделей організації навчально-виховного процесу в школі, для створення якісно нових стосунків між суб'єктами навчання, спрямованих на гуманізацію навчально-виховного процесу. Одним із шляхів модернізації освіти є творче використання здобутків педагогів-гуманістів різних епох взагалі та новаторського періоду у педагогіці Закарпаття 20-30-их років ХХ ст., зокрема.

Гуманістичні тенденції знайшли своє відображення в зарубіжній педагогіці (А. Дістервега, Я. Коменського, Д. Дьюї, А. Маслоу, М. Монтессорі,